

Do Moldavska: overiť si čísla



Zdobené ortodoxné chrámy v každej obci Moldavska

Ročne vraj navštívi Moldavsko len jedenásť tisícok turizmu chtivých ľudí. Možno polemizovať o tom, či je toto číslo vysoké, alebo nízke – na krajinu s 3,5-miliónovou populáciou, ležiacou za dverami Európskej únie. Alebo pred jej dverami – záleží od uhla pohľadu. Urobiť si vlastný názor môžete osobnou návštevou.

Keď sa opýtate človeka v ktoromkoľvek členskom štáte EÚ, akej téme je zasvätený Európsky rok 2015, správnej odpovede sa pravdepodobne nedočkáte. Preto sa aktivity kampane tohtoročného Európskeho roku rozvoja zamerali na zvyšovanie povedomia o potrebe rozvojovej spolupráce v krajinách s nižšími príjmami – cez verejné diskusie, projekcie dokumentárnych filmov či novinárske prejavy.

Študenti a študentky Katedry rozvojových štúdií (KRŠ) z mojej domovskej Palackého univerzity v Olomouci o problematike medzinárodného rozvoja vedia dostatok, keďže tento odbor študujú. No takisto im občas chýbajú zručnosti a znalosti, ako danú tému prezentovať širšej verejnosti – bez toho, aby nevyzerali ako skupinka premotivovaných misionárov. Práve preto absolvovali prípravný tréning a desaťdňovú terénnu exkurziu do jednej z programových krajín oficiálnej rozvojovej pomoci SR aj ČR a vybrali sa do Moldavska. V tejto európskej krajine si pozreli na vlastné oči reálne rozvojové projekty v praxi. Teraz o nich budú vedieť hovoriť zrozumiteľným jazykom (bez stereotypov a citového vydierania). Cestu podporila Česká rozvojová agentúra práve v rámci aktivít Európskeho roku rozvoja, čiže mladí ľudia mohli vidieť rozvojovú krajinu priamo v Európe a nenaštrbli ani rozpočet svojich rodičov.

Čísla, ktoré vyvolávajú otázky

Mladí ľudia z Palackého univerzity v rámci svojej exkurzie navštívili vládne, mimovládne i nadvládne inštitúcie v Moldavsku. Zaujímali sa o programy krátkodobej humanitarnej a dlhodobej rozvojovej pomoci, o odovzdávanie transformačných skúseností, ale aj o utečeneckú krízu, ktorá sa v krajine zatiaľ výrazne neprejavuje.

O minulosti aj budúcnosti tohto štátu, kedysi patriaceho do ZSSR, hovorili aj s veľvyslancami ČR aj SR v Kišiňove. Študenti a študentky na vlastnej koži zažili na námestí Štefana Veľkého veľké septembrové protesty. Chodili si po večeroch fotiť stanové mestečko protestujúcich pred moldavským parlamentom. Robili rozhovory s miestnymi aktivistami a aktivistkami.

Pochopiteľne, chceli vedieť, ako mohla pred niekoľkými mesiacmi bez povšimnutia uniknúť miliarda dolárov z troch bánk. Možno niektorých prekvapí suma, ktorú EÚ vynaložila doteraz na odstránenie korupcie v tejto krajine – 60 miliónov eur. Pokiaľ sa však vláda bude meniť niekoľkokrát do roka a nebudú zrealizované potrebné reformy, štát ostatne ešte minimálne desať rokov pred bránami EÚ.

Migrovať za prácou a nechať deti doma

Projekty rozvojovej spolupráce sa v Moldavsku realizujú v niekoľkých prioritných oblastiach, od ochrany životného prostredia až po sociálnu infraštruktúru. Nie je prekvapením, že v rámci zdravotníctva a sociálnej starostlivosti je nielen v Kišiňove jednou z najúspešnejších mimovládnych organizácií česká Charita.

Charita sa venuje napríklad integrácii moldavských migrujúcich ľudí naspäť domov a tiež rozvoju pestúnskej starostlivosti (systém náhradných rodín). Ďalšie charitatívne projekty sú zamerané na ľudí v núdzi, ktorí si potrebnú starostlivosť nedokážu zabezpečiť. Ide o opustených starších ľudí, ľudí so špeciálnymi potrebami, ľudí bez zdravotného poistenia, no aj o voľne ponechaných maloletých klientov. Dospelí obyvatelia Moldavska totiž odchádzajú na celé mesiace za prácou do okolitých štátov. Pri platoch okolo 200 eur na mesiac sa im asi nemožno čudovať. Problém je, že sa o potomstvo nemá kto starať. Vznikajú tak nepravé siroty v dôsledku migrácie.

To, že rodičia posielajú z Francúzska či Talianska domov tzv. remitencie, z ktorých potom žije celá zvyšná rodina, na výchovu detí nestačí. Smutné tiež je, že tento druh financií nesmeruje ako investícia do podnikania, ale na čistý konzum – stačí sa pozrieť, ako funguje mládež v hlavnom meste. Podľa oblečenia, osobného auta a najnovšieho mobilu spoznáte spôsob zárobku rodičov.

Moldavskí tínedžeri môžu veľa zmeniť

Študenti a študentky KRŠ počas desaťdňovej terénnej exkurzie mali možnosť takisto navštíviť aj jednu z dvoch autonómnych oblastí Moldavska – Gagauzsko. Komunitná organizácia Ograda Noastra sa tam zameriava na inklúziu a podporu aktivít menších, ktorých je v Moldavsku neúrekom. Aj jazykovo je na tom táto krajina (na pomedzí vplyvov Ruska a EÚ) veľmi dobre – obyvateľstvo hovorí po moldavsky, teda rumunsky, potom po rusky, nejakým lokálnym jazykom, prípadne ešte po francúzsky alebo anglicky. Škoda, že televíziu sledujú rodiny najmä v ruštine. Ruská propaganda a následné mýty aj nálady proti EÚ sa tak šíria ľahko a bez potrebného vzdelania či povedomia sa vyvracajú len ťažko.

Mladí gymnazisti a gymnazistky niekoľko stovák kilometrov od hlavného mesta, v gagauzskom meste Vulcanesti nám však dokázali, že vďaka včasnej podpore talentu a vzdelávaniu v globálnych súvislostiach môžu vyrásť z tínedžerov uvedomelé, kriticky mysliace individuality. Len im treba ukázať, ako overovať zdroje informácií a čo znamená napríklad taká demokracia.

Zatiaľ neznehodnotený turizmus

Okrem obiehania oficiálnych inštitúcií a mimovládok bol čas aj na svoju dávku turizmu. Povinnou jazdou boli návštevy dvoch populárnych náboženských atrakcií – kláštora s múzeom vysoko nad riekou, Orhei Vecchi, a mužského kláštora s prírodným vodopádom aj ozdravným jazierkom Saharna. Pohľadnice a magnetky zatiaľ za veľa nestoja, ale o pár rokov sa to určite vylepší. Ľudové umenie a tradičné folklórne kostýmy (ktoré je dnes trendy kombinovať so súčasným moderným outfitom) si získali náš obdiv.



V areáli kláštora v Saharne aj jazierko s ozdravnými účinkami

Nemožno zabudnúť na moldavské víno ako dôležitý vývozný artikl. Skoro dvojhodinová exkurzia lokálnym minibusom (maršrutkou) v podzemnej vínnej pivnici Milesti Micii je dosť drahá na to, aby ju mohli absolvovať domáci obyvatelia. Chodia tam väčšinou len turisti a turistky. No aj tých by si toto miesto, zapísané do UNESCO, zaslúžilo určite viac. Celková dĺžka chodieb činí 200 kilometrov, čím je bezkonkurenčne najdlhšia na svete. Niektoré archívne vína ešte zo sovietskych časov sa záujemcom predávajú po tisíckach eur za kus.

Ak si budete plánovať cestu do Moldavska, vínnu zastávku nesmiete vynechať. Len sa treba na cestu vydať letecky, nie 24 hodín autobusom. A nechajte sa ubytovať v rodinách – keďže hostelov v krajine ešte veľa nie je a hotely sú väčšinou drahé, ťažkopádne retro. Čo je dôležité, domáca pohostinnosť a najmä skvelá moldavská kuchyňa vás uspokojia. —

Septembrové protesty pred moldavským parlamentom

